

ОБҐРУНТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ
ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ
ПАТРІОТИЗМУ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО
ШКІЛЬНОГО ВІКУ В РІЗНИХ ФОРМАХ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Микитчик Володимир

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту

DOI:10.32540/2071-1476-2024-2-084

Annotation

Introduction. Russia's invasion of Ukraine and the imposition of martial law have become a challenge for our state. This has made adjustments to the daily life of Ukrainians, which has contributed to a critical decrease in the level of physical activity, and therefore the level of health in general. At the same time, today's challenges, on the one hand, have actualized the issue of patriotic education of the generation growing through the system of general secondary education of Ukraine, and on the other hand, the issues of creating a comfortable educational environment for schoolchildren and, in particular, the organization of the educational process in physical education have become important. It was found that a large number of scientific studies are devoted to the issue of patriotic education of the growing generation. However, currently there is a lack of scientific research that touches on the issues of the formation of patriotic feelings, the principles of leading a healthy lifestyle, the multiplication and preservation of family traditions, interest in the traditions of Ukraine, compliance with the rules of respectful treatment of national symbols) through the use of various forms of physical education with younger schoolchildren, which and determined the relevance of the chosen research topic.

Purpose of the study is to theoretically substantiate the innovative technology for the formation of patriotism in children of primary school age in various forms of physical education to increase their national self-awareness.

Research methods: analysis of literary sources and Internet data, pedagogical observation, pedagogical experiment.

Results. The structure of innovative technology for the formation of patriotism in children of primary school age in various forms of physical education, which contains the purpose, principles, tasks, forms, means, innovative approaches, stages of implementation and criteria of effectiveness. The innovative technology is based on information and practical approaches to the formation of patriotism in children of primary school age in various forms of physical education: familiarization with the variety of innovative and traditional means and methods of patriotism in children of primary school age in various forms of physical education, the basics of a healthy lifestyle, multiplication and preservation of family traditions, interest in the traditions of Ukraine, compliance with the rules of respect for national symbols. The orientation of classes in various forms of physical education, which were part of the innovative technology, depended on the level of physical condition of children of primary school age, their motivation to engage in physical education, maintain a healthy lifestyle and preserve family traditions. The direct introduction of innovative technology in the classroom form provided for the organization of the structure of the lesson and the design of classes according to the appropriate type of lesson. According to the type of organization of the process of physical education in the conditions of online learning, synchronous and asynchronous modes were distinguished, and a mixed form was also used.

Conclusions. The innovative technology for the formation of patriotism in children of primary school age is scientifically substantiated on the basis of the use of various forms of physical education, which contribute to increasing motivation to lead a healthy lifestyle, multiplying and preserving family traditions, interest in the traditions of Ukraine, compliance with the rules of respect for national symbols.

Keywords: lesson, type, younger schoolchildren, innovative approaches, motor activity, self-awareness.

Анотація

Вступ. Вторгнення Росії на територію України та запровадження військового стану стали викликом для нашої держави. Це внесло корективи у повсякденне життя українців, що сприяло критичному зниженню рівня фізичної активності, а отже і рівня здоров'я взагалі. У той же час, виклики сьогодення, з одного боку, актуалізували питання патріотичного виховання покоління, що зростає через систему загальної середньої освіти України, а з іншого, – важливого значення набули питання створення для школярів комфортного освітнього середовища та, зокрема, організації освітнього процесу з фізичного виховання. З'ясовано, що питанням патріотичного виховання покоління, що зростає нині присвячено велику кількість наукових досліджень. Однак наразі обмаль наукових досліджень, які торкаються питань формування патріотично налаштованих почуттів, засад ведення здорового способу життя, примноження та збереження сімейних традицій, інтересу до традицій України, дотримання правил поважного ставлення до національних символів) через застосування різних форм фізичного виховання з молодшими школярами, що і обумовило актуальність обраної теми дослідження.

Мета – теоретично обґрунтувати інноваційну технологію формування патріотизму у дітей молодшого шкільного віку в різних формах фізичного виховання для підвищення їх національної самосвідомості.

Методи: аналіз літературних джерел та даних мережі Інтернет, педагогічне спостереження, педагогічний експеримент.

Результати досліджень. Структура інноваційної технології формування патріотизму у дітей молодшого шкільного віку в різних формах фізичного виховання містить мету, принципи, завдання, форми, засоби, інноваційні підходи, етапи впровадження та критерії ефективності. В основу інноваційної технології покладені інформаційні та практичні підходи до формування патріотизму у дітей молодшого шкільного віку в різних формах фізичного виховання: ознайомлення їх з різноманітними інноваційними та традиційними засобами і методів патріотизму у дітей молодшого шкільного віку в різних формах фізичного виховання, основами здорового способу життя, примноження та збереження сімейних традицій, інтересу до традицій України, дотримання правил поважного ставлення до національних символів. Спрямованість занять різними формами фізичного виховання, які входили до інноваційної технології залежала від рівня фізичного стану дітей молодшого шкільного віку, їх вмотивованості до занять фізичною культурою, ведення здорового способу життя та до збереження сімейних традицій. Безпосереднє впровадження інноваційної технології в урочній формі передбачало організацію структури побудови заняття та конструювання занять згідно відповідного типу уроку. За типом організації процесу фізичного виховання в умовах онлайн навчання виділяли: синхронний та асинхронний режими, також застосовувалась змішана форма.

Висновки. Науково обґрунтовано інноваційну технологію формування патріотизму у дітей молодшого шкільного віку на основі використання різних форм фізичного виховання, які сприяють підвищенню вмотивованості до ведення здорового способу життя, примноженню та збереженню сімейних традицій, інтересу до традицій України, дотримання правил поважного ставлення до національних символів.

Ключові слова: урок, тип, молодші школярі, інноваційні підходи, рухова активність, самосвідомість.

Вступ. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію України та запровадження військового стану стали певним викликом для нашої держави. Значені події внесли корективи у повсякденне життя українців, що сприяло критичному зниженню рівня фізичної активності, а отже і рівня здоров'я взагалі. У той же час, виклики сьогодення, з одного

боку, актуалізували питання патріотичного виховання покоління, що зростає через систему загальної середньої освіти України, а з іншого, – важливого значення набули питання створення для школярів комфортного освітнього середовища та, зокрема, організації освітнього процесу з фізичного виховання [11]. Тому нині цілком закономірним є проведення науко-

вих досліджень з упровадження інноваційних технологій у практику роботи ЗЗСО [3, 10].

Аналіз наукової та науково-методичної літератури довів, що у сучасних умовах розбудови національної системи загальної середньої освіти України першочергового значення набуває інноваційна діяльність ЗЗСО, яка характеризується системною

апробацією інновацій в освітньому процесі [14]. У той же час, за твердженням науковців великий потенціал системи фізичного виховання полягає у тому, що воно здатне впливати не лише на фізичну сферу людини, а й на особистісну, духовну та соціальну [13, 14, 15]. Встановлено, що змістом освіти є формування свідомого ставлення школяра та власного здоров'я і саме тому нині в ЗЗСО до освіти пред'являються вимоги як до цілісного компоненту, який сприяє ефективному формуванню соціально адаптованої особистості, що є затребуваною, активною та конкурентноспроможною у житті. Науковці [10, 14] вважають, що вирішення даної проблеми є можливим за умови високого рівня здоров'я покоління, що зростає.

З аналізу доступної нам літератури встановлено, що питанням патріотичного виховання покоління, що зростає, нині присвячено велику кількість наукових досліджень. Так, для формування громадянської компетентності Н.С. Сороколіт, О. Шиян [19] рекомендують упроваджувати демократичну культуру в класі, створювати ситуації у навчанні руховим діям, в яких би учні мали змогу проявити самостійність, застосовувати навчання в дії та оцінювання його. Для цього Е.І. Ковач [6] пропонує навчити дитину брати на себе відповідальність за швидкі і правильні дії. З цією метою дослідник рекомендує застосовувати компетентісно орієнтовані завдання – інтелектуальні рухливі ігри («Сигнал світлофора», «Домашній улюбленець на тренуванні», «Математична фізкультура»). У цьому його підтримує і Є.О. Моїсєєв, який пропонує застосовувати такі рухливі ігри як «Запорожець на Січі», «Роксолана у полоні» та інші [12]. А.В. Бойко [1] проаналізував теоретичні засади та практичні основи впливу народних рухливих ігор як засобу виховання почат-

кових патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку, з'ясовано їх сутність та вплив на розвиток та виховання дітей. Науковцями досліджено сучасний стан та проблеми використання українських народних рухливих ігор в умовах НУШ. Виявлено вплив рухливих ігор на формування когнітивного, емоційно-ціннісного, діяльнісно-практичного рівнів національної свідомості молодших школярів та наведено приклади варіантів інтегрованих уроків з використанням народних рухливих ігор [22]. Обґрунтовано та розроблено рекомендації з особистісно орієнтованого навчання учнів початкових класів [15, 18, 19]. Узагальнено теоретичні засади формування фізичної культури особистості молодших школярів, систематизовано підходи до оцінки рівня сформованості фізичної культури особистості школярів, охарактеризовано педагогічні умови, які ґрунтуються на принципах олімпійської освіти та сприяють вихованню гуманістичних ідеалів та цінностей особистості. Дослідники зауважують, що олімпійська освіта – це впливовий фактор розвитку сучасного покоління. Олімпійська освіта є різноаспектною та охоплює різні галузі, зокрема педагогіку та фізичне виховання [2].

Крім того, здійснено ряд наукових досліджень відносно військово-патріотичного виховання молоді, які присвячено впровадженню фізкультурно-масової діяльності у військово-патріотичному вихованні, патріотичному вихованню у процесі військово-спортивних ігор та дослідженню засад військово-патріотичного виховання. Так, В.Й. Кульчицьким [9] визначено педагогічні умови формування патріотичної вихованості учнів в умовах глобалізації. Науковцем зроблено висновки, що патріотична вихованість учня розглядається як інтегральна цінність і духовно-моральна якість особистості, що виявляється в

почутті любові до України, до її мови і традицій народу, у моральній відповідальності за долю Батьківщини й готовності її захищати, у вільному національному самовизначенні особистості, здатної до успадкування культурних надбань та свідомого збереження національних цінностей. Дослідженнями Г.А. Коломоєць [7] доведено доцільність застосування військово-спортивних ігор. Автор зазначає, що заняття з військово-спортивних ігор та фізичної підготовки допомагають молоді отримати новий практичний досвід, нові знання та уявлення, засвоїти правила та норми поведінки у суспільстві, отримати необхідні уміння й навички співпраці у колективі. У процесі єдності військово-патріотичного та фізичного виховання освітяни повинні спрямовувати зусилля на формування у здобувачів освіти вірності, любові та відданості до держави, народу, Батьківщини, суспільно значущої цілеспрямованості та духовно-моральної стійкості, наявності почуття власної гідності та готовності до саможертви тощо. У науковому наробку М.А. Єпіхіна, О.В. Келаріу [5] висвітлено особливості впровадження народознавчого матеріалу на заняттях у НУШ, проаналізовані підручники для початкової школи щодо наявності народознавчого матеріалу. Науковці О.І. Остапенко, М.В. Тимчик, Д.О. Бінецький, Н.П. Касіч [17] дійшли до висновку, що, враховуючи сучасні реалії військового часу та тривалої збройної та інформаційної агресії Російської Федерації проти України, нині доцільним є розгортання фундаментальних досліджень з пошуку нових, відповідних викликам часу, підходів, принципів та засобів фізичного та військово-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді, які повинні підсилити потенціал освітньо-виховного середовища закладів освіти в умовах ідейно-світоглядної конфронтації.

Однак, наразі є обмаль наукових досліджень, які торкаються питань формування патріотично налаштованих почуттів, засад ведення здорового способу життя, примноження та збереження сімейних традицій, інтересу до традицій України, дотримання правил поважного ставлення до національних символів) через застосування різних форм фізичного виховання молодших школярів. У контексті вищезазначеного і актуалізується наукова проблема щодо пошуку ефективних підходів для формування патріотизму у дітей молодшого шкільного віку в різних формах фізичного виховання для підвищення їх національної самосвідомості.

Мета – теоретично обґрунтувати інноваційну технологію формування патріотизму у дітей молодшого шкільного віку в різних формах фізичного виховання для підвищення їх національної самосвідомості.

Методи: аналіз літературних джерел та даних мережі Інтернет, педагогічне спостереження, педагогічний експеримент.

Результати досліджень. У процесі обґрунтування інноваційної технології формування патріотизму у дітей молодшого шкільного віку в різних формах фізичного виховання ми спирались на результати аналізу науково методичної літератури, дані отримані у ході педагогічного спостереження, результати анкетування вчителів фізичної культури. Вважалось, що інноваційна технологія повинна бути специфічною та досить складною, що потребує від вчителя фізичної культури особливих знань, умінь, навичок та здібностей, а її впровадження сприятиме патріотичному вихованню та різнобічному розвитку дітей молодшого шкільного віку школярів, їх зацікавленості до занять фізичною культурою. Під патріотичним вихованням молодших школярів розуміли набуття дитиною соціального дос-

віду та високої культури взаємин, формування потреби у фізичному розвитку, а також виховання свідомого громадянина України.

В основу розробленої інноваційної технології покладено інформаційні та практичні підходи до формування патріотизму у дітей молодшого шкільного віку в різних формах фізичного виховання.

Розроблена інноваційна технологія за рівнем застосування відносилась до предметної; за провідним чинником психічного розвитку – до соціогенних технологій; за філософською основою – до наукових; за науковою концепцією засвоєння досвіду – до розвивальних; за ставленням дитини – до особистісно-орієнтованих (гуманно-особистісних, технологія співробітництва та вільного виховання); за орієнтацією на особистісні структури – до інформаційних (формування знань, умінь, навичок) та емоційно-моральних (формування сфери моральних відносин); за типом організації та управління пізнавальною діяльністю – до ігрових технологій.

На схемі 1 представлена структура інноваційної технології формування патріотизму у дітей молодшого шкільного віку в різних формах фізичного виховання, яка містить мету, принципи, завдання, форми, засоби, інноваційні підходи, етапи впровадження та критерії ефективності.

При розробці інноваційної технології основна увага була приділена наступним аспектам: урахуванню рівня національної самосвідомості та мотиваційних пріоритетів молодших школярів, їх інтересу до різних форм фізичного виховання та видів рухової активності, рівня фізичного стану.

Враховувалось, що національна самосвідомість у молодших школярів формується під час вивчення народознавчих предметів та у процесі оволодіння культурно-історичними

традиціями. Тому ми намагались органічно поєднувати завдання з формування засад здорового способу життя, розвитку фізичних якостей та оволодіння культурно-історичними традиціями українського народу. Було виділену наступу спрямованість форм фізичного виховання: *гігієнічну* (набуття навичок ведення здорового способу життя, дбайливого ставлення до особистого добробуту та здоров'я), *оздоровчо-рекреативну* (використання різних форм фізичного виховання з метою відновлення організму та профілактики перевтоми) та *загально-фізичну* (яка забезпечувала всебічну фізичну підготовленість організму дитини і підтримку її протягом тривалого періоду).

Розроблена інноваційна технологія включала три етапи впровадження: підготовчий (2 місяці), основний (6 місяців) та заключний – результативний (1 місяць).

На *підготовчому етапі* реалізації інноваційної технології (вересень-жовтень) вирішувались наступні завдання:

- адаптація організму дітей до фізичного навантаження;
- формування зацікавленості та потреби у систематичних заняттях різними формами фізичного виховання з метою опанування засад здорового способу життя, дбайливого ставлення до особистого добробуту та здоров'я.

На даному етапі застосовувались урочні форми фізичного виховання (уроки фізичної культури). У режимі шкільного дня рекомендувалось використовувати фізкультхвилинки, а також ранкову гігієнічну гімнастику та години здоров'я – у якості позакласних форм занять. Переважала індивідуальна та групова форма роботи.

Опанування життєво необхідними руховими уміньми та навичками відбувалось із переважним застосуванням фізичних вправ (загальнорозвивальних вправ, різ-

МЕТА: залучення учнів молодшого шкільного віку до занять різними формами фізичного виховання для підвищення вмотивованості до ведення здорового способу життя, підвищення рівня національної самосвідомості та патріотизму, покращення показників рівня фізичного стану.			
ПРИНЦИПИ: науковості, регулярності, доступності, індивідуалізації, систематичності, поступовості, оздоровчої спрямованості, усвідомленості та активності, всебічного розвитку особистості, пріоритету потреб особи			
ЗАВДАННЯ			
Освітні		Оздоровчі	Виховні
ФОРМИ			
Урочні	Позаурочні		
Урок фізичної культури	В режимі шкільного дня (гімнастика до занять, фізкультхвилинка та паузи, організовані перерви, спортивна година у групах продовженого дня, рухові перерви)	Позакласні (туристичні походи, фізкультурні свята, ранкова гігієнічна гімнастика, гімнастика перед сном, години здоров'я)	Позашкільні (зняття фізкультурно-оздоровчого та спортивно-тренувального характеру)
ЗАСОБИ			
Життєво необхідні рухові уміння та навички	Руханки патріотичного спрямування	Українські народні ігри та забави, традиційні рухливі ігри Запорізької Січі	Туристичні походи
ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАНЯТЬ ДЛЯ ЗАЛУЧЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ДО РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ			
Квест	Батл	Флешмоб	Челендж
МЕТОДИ			
Отримання нової інформації (розповідь, пояснення, вказівка, зауваження, показ вправ, демонстрація, графічні зображення, текстові носії, звукові носії та мультимедія та ін.); методи виконання вправ, спрямовані на оволодіння руховими вміннями та навичками (в цілому, по частинах); методи повторення вправ (повторний, рівномірний, перемінний, інтервальний); методи організації рухової діяльності (ігровий, змагальний); методи контролю (контроль виконання вправ, контроль фізичного стану та національної самосвідомості).			
ЕТАПИ ВПРОВАДЖЕННЯ			
Підготовчий	Основний	Заключний (результативний)	
КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ			

Схема 1. Інноваційна технологія формування патріотизму у дітей молодшого шкільного віку

номанітних пересувань, стрибків, лазіння, метання тощо), руханок патріотичного спрямування, українських народних ігор та забав, традиційних рухливих ігор Запорізької Січі.

Застосовувались методи навчання руховим діям (наочний, словесний, практичний та ігровий), методи повторення вправ (рівномірний, перемінний, повторний), методи виховання (методи формування моральної поведінки та соціальної взаємодії).

Основний етап (листопад – квітень) став проекцією таких завдань, як:

– формування мотивації та потреби в систематичних заняттях різними формами фізичного виховання;

– набуття компетентностей, пов'язаних з ідеями справедливості, рівності, усвідомлення рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність у суспільному житті, формування стійких мотиваційних настанов на примноження та збереження сімейних традицій, інтересу до традицій України, дотримання правил поважного ставлення до національних символів;

– формування та закріплення навичок ведення здорового способу життя, дбайливого ставлення до особистого добробуту та здоров'я;

– розширення світогляду за допомогою формування у дітей уявлень про фізичну культуру і спорт; підвищення рівня національної самосвідомості; – підвищення рівня теоретичних знань молодших школярів із засад олімпізму.

Протягом основного етапу впровадження використовувались урочні форми фізичного виховання (уроки фізичної культури) та позаурочні – у режимі шкільного дня (спортивні години у групах продовженого дня, фізкультхвилинка та паузи, гімнастика до занять, рухові перерви), позакласні (години здоров'я) та позашкільні (ранкова гігієнічна гімнастика та гімнастика перед сном).

На даному етапі було додатково впроваджено інноваційні підходи щодо залучення молодших школярів до рухової активності. В урочній і позаурочній формах роботи було запропоновано проведення тематичних квестів. Також пропонувалось залучати дітей до флешмобів та челенджів.

Формами роботи були індивідуальна, групова та у парах.

Широкого застосування на даному етапі набули інтерактивні методи. Вважалось, що інтерактивні методи – це форма навчання, у процесі якої учні та вчитель перебувають у режимі діалогу чи бесіди. З метою патріотичного виховання молодших школярів пропонувалось застосовувати наступні інтерактивні методи: мінілекції із засад олімпізму та здорового способу життя, дбайливого ставлення до особистого добробуту та здоров'я, важливості примноження та збереження сімейних традицій, дотримання правил поважного ставлення до національних символів, на основі вивчення історії та традицій козацтва та України, відомостей про сучасних спортсменів-патріотів, які внесли вагомий вклад у зміцнення обороноздатності нашої держави тощо; інформаційні повідомлення щодо важливості ведення здорового способу життя, співпраці з іншими особами для досягнення спільної мети, дбайливого ставлення до особистого добробуту та здоров'я; презентації; аналіз історій та ситуацій; рольові ігри тощо.

Заключний – результативний етап (травень) передбачав охоплення таких завдань, як:

- прищеплення стійкої навички занять різними формами фізичного виховання;
- формування і систематичне закріплення навички здорового способу життя;
- формування стійких мотиваційних настанов на примноження та збереження сімейних традицій, інтересу до традицій України, дотриман-

ня правил поважного ставлення до національних символів тощо;

- підтримання на належному рівні показників фізичного стану та набутих громадянських і соціальних компетентностей.

На даному етапі інноваційна технологія формування патріотизму була реалізована в урочних формах фізичного виховання (уроках фізичної культури та інтегрованих уроках) та позаурочних – у режимі шкільного дня (спортивні години у групах продовженого дня, фізкультхвилинки та паузи, гімнастика до занять, рухові перерви), позакласних (години здоров'я) та позашкільних (ранкова гігієнічна гімнастика, гімнастика перед сном, самостійні заняття фізкультурно-оздоровчого та спортивно-тренувального характеру).

Застосовувались усі засоби фізичного виховання та інноваційні підходи щодо залучення молодших школярів до рухової активності з попередніх етапів. Також додатково було рекомендовано проведення туристичних походів. До форми роботи було додатково залучено застосування таких інтерактивних методів, як обговорення принципів демократії, толерантності та гуманності у суспільстві, поважного ставлення один до одного. Таким чином, у процесі реалізації інноваційної технології намагались дотримуватись наступних вимог:

- врахування рівня національної самосвідомості дітей молодшого шкільного віку та рівня їх фізичного стану дитини;

- сприяння оптимізації навчально-виховного процесу з молодшими школярами на основі використання інноваційних форм, засобів і методів фізичного виховання, які спрямовані на формування патріотично налаштованих почуттів.

Вважалось, що патріотичне виховання молодших школярів

буде ефективним, якщо вплив на почуття та переконання молодших школярів відбувається поступово і дозовано, патріотичні погляди не нав'язуються, але дітям пропонуються зразки проявів патріотичних почуттів (як наприклад, прикладання спортсменом руки до серця, коли грає гімн України), традиції національного патріотичного виховання застосовуються систематично та ненав'язливо.

Слід зауважити, що розробка та обґрунтування інноваційної технології відбувалась таким чином, щоб забезпечити можливість її реалізації у навчальному процесі як в умовах офлайн-, так і онлайн-навчання. Тому кожна форма фізичного виховання містила рекомендації щодо умов її застосування.

У процесі онлайн-навчання організація синхронного та асинхронного режиму занять відбувалась у декілька етапів: створення групи у найбільш поширеному месенджері Viber, Telegram (для зручності контролю батьків); поширення посилання на вхід до системи відеоконференцій Zoom; з'ясування наявності необхідного місця для проведення онлайн-занять у кожного з учнів та наявного інвентарю; проведення перших пробних занять в онлайн-режимі; підготовка наочних матеріалів, відео-уроків для самостійного виконання домашніх завдань; безпосереднє проведення тренувальних занять у найбільш зручній системі відеоконференцій Zoom та визначення ефективності процесу фізичного виховання в умовах онлайн-занять.

Так, наприклад, упровадження інноваційної технології в урочній формі передбачало організацію структури заняття згідно відповідного типу уроку. Враховувалось, що сучасний урок фізичної культури – це процес, що вимагає від учителя навичок творчого мислення, уміння спрямувати власні зусилля на впровадження

інновацій з метою підвищення якості навчального процесу [14]. Тому урок з елементами патріотичного виховання повинен відповідати наступним вимогам: відповідність навчальній програмі, зв'язок із попередніми уроками, контроль за станом самопочуття та функціональним станом серцево-судинної системи та дихальної системи, систематичний інструктаж з правил техніки безпеки, систематичне опанування теоретичного матеріалу, застосування загально-розвивальних, підготовчих та підвідних вправ, пов'язаних із основними завданнями уроку, наявність вправ щодо профілактики правильної постави та запобігання плоскостопості, врахування вікових особливостей учнів, застосування методів особистісно-орієнтованого навчання, а також індивідуального та диференційованого підходів, сприяння підвищенню мотивації до занять фізичною культурою та застосування міжпредметних зв'язків.

Також враховувалось, що такі інтерактивні методи, як міні-лекції, інформаційні повідомлення та обговорення, можливо, ефективно застосувати як в умовах онлайн, так і офлайн навчального процесу.

З метою розвиваючого навчання на кожному етапі застосовувались інтегровані уроки. Вони мали за мету об'єднати вже опановані учнями блоки знань із різних навчальних предметів (математики, мистецтва тощо) навколо однієї теми з метою емоційного та інформаційного збагачення, мислення, сприйняття, почуттів учнів. У залежності від форми навчання, були розроблені вимоги до їх проведення.

Враховувалось, що велике значення у процесі виховання у молодших школярів ціннісного ставлення до систематичних занять фізичною культурою мають позаурочні форми фізичного виховання. Тому, починаючи з основного етапу впровадження ін-

новаційної технології, певна увага приділялась самостійним та фізкультурно-рекреаційним формам фізичного виховання. До самостійних форм відносили заняття у спортивних секціях, фізкультурних гуртках, групах загальної фізичної підготовки тощо. Слід зауважити, що, звісно, ми не мали ніякого впливу на якість процесу даних занять. Однак враховувалось, що у даних формах фізичного виховання також відбувається формування громадянських та соціальних компетентностей.

Стосовно фізкультурно-рекреаційних форм фізичного виховання (рухові перерви, година здоров'я, спортивна година у групах продовженого дня, туристичні походи (з батьками за можливості) були запропоновані певні варіанти їх планування та проведення, які використовувалось вчителем фізичної культури та/або вчителем початкових класів у роботі з дітьми молодшого шкільного віку.

Формами отримання нової інформації були: розповідь, пояснення, вказівка, зауваження, показ вправ, демонстрація, графічні зображення, текстові носії, звукові носії та мультимедія. Вважалось, що застосування медіа-освітніх засобів у процесі навчання сприяє розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку, підвищенню мотивації та створює певний емоційний фон. Завдяки використанню медіа-ресурсів збільшується швидкість передачі інформації, що сприяє більш ефективному розвитку уваги, пам'яті, уяви, мовлення, а також інтелектуального, емоційного та морального розвитку дітей. За допомогою засобів мультимедії у дітей можна сформувати такі важливі якості патріота: як здатність до рефлексії своїх почуттів та емоцій, а також критичного мислення – почуття свідомого патріотизму. Отже, вважалось, що у нинішніх реаліях освітнього процесу, коли офлайн-форма змінюється онлайн-формою навчання

чи навпаки, – медіа-освітні засоби стають все більш популярними. Тому у процесі реалізації інноваційної технології нами активно застосовувались наступні медіа засоби: мультимедійні презентації, фотографії та відеоролики патріотичного змісту з активним гіперпосиланням. Також вважалось, що в умовах онлайн-навчання використання медійних засобів освіти дає можливість індивідуалізувати навчання дітей із різним рівнем пізнавального розвитку та фізичного стану, оптимізувати педагогічний процес та підвищити його ефективність. Крім того, це дозволяє представляти інформацію в ігровій формі, що сприймається із значною зацікавленістю; яскраво та в доступній формі, подати новий матеріал; привернути увагу дітей звуком, рухом, мультиплікацією; заохочувати школярів до вирішення завдань, використовуючи можливості медіа-інформації, що є стимулом для розвитку пізнавальної активності дітей; розвивати дослідницьку поведінку молодших школярів та розширювати творчі можливості вчителя.

Слід також зауважити, що у процесі обґрунтування інноваційної технології було враховано, що її реалізація повинна відбутись у тісному контакті з родинами дітей, які брали участь у дослідженні.

Дискусія. Питання формування патріотизму наразі є актуальною проблемою, яка постійно досліджується науковцями. Означена проблема є предметом досліджень у багатьох галузях. Однак, здебільшого увага науковців торкалась окремих аспектів формування патріотизму.

Нині науковцями з метою формування патріотизму активно впроваджуються інтегровані уроки [8], військово-патріотичні ігри [7], народні рухливі ігри [1], народознавчий матеріал [5], ідеї олімпізму [2] тощо.

Відмінністю нашого дослідження є комплексний підхід до

формування патріотизму у дітей молодшого шкільного віку на основі використання різних форм фізичного виховання, які сприяють підвищенню вмотивованості до ведення здорового способу життя, примноженню та збереженню сімейних традицій, інтересу до традицій України, дотриманню правил поважного ставлення до національних символів.

У ході нашого дослідження доповнено відомості про те, що організація самостійних занять фізичним вихованням сприяє раціональному проведенню дозвілля, підвищенню рухової активності, а також вихованню потреби

систематично займатися фізичною культурою, удосконаленню та закріпленню навчального матеріалу з фізичної культури [21]. Набули подальшого розвитку уявлення щодо переваг впровадження інтегрованих уроків з метою підвищення мотивації до навчання та формування пізнавального інтересу у молодших школярів; формування вміння порівнювати, узагальнювати та робити висновки; зняття перенапруження та перевантаження; формування гармонійно, інтелектуально розвинутої особистості; створенню умов для самовираження, самореалізації, розкриттю здібностей дітей; активізації пізнавальної активнос-

ті; посиленню світогляду на спрямованість пізнавальних інтересів у молодших школярів [8, 10, 20].

Висновки. Науково обгрунтовано інноваційну технологію формування патріотизму у дітей молодшого шкільного віку на основі використання різних форм фізичного виховання, які сприяють підвищенню вмотивованості до ведення здорового способу життя, примноженню та збереженню сімейних традицій, інтересу до традицій України, дотриманню правил поважного ставлення до національних символів.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють, що відсутній будь-який конфлікт інтересів.

Література

1. Бойко А.В. Народні рухливі ігри як засіб виховання в старших дошкільників початкових патріотичних почуттів. Складання картотеки народних рухливих ігор : кваліфікаційна робота. Кривий Ріг: КДПУ, 2021. 42 с.
2. Галан Я.П. Олімпійська освіта в контексті патріотичного виховання дітей: монографія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, 2022. 216 с.
3. Гладченко О., Ратушняк Т., Безпарточна О. Сучасні інформаційні комунікаційні технології для забезпечення якісного дистанційного навчання. *Теорія і практика управління соціальними системами*, 2022. С. 76-91.
4. Державний Стандарт початкової освіти : затверджений Постановою КМУ від 21.02.2018 р. № 87. URL: <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/21/108>. (дата звернення 24.01.2023)
5. Єпіхіна М.А., Келаріу О.В. Народна педагогіка як засіб національно-патріотичного виховання молодших школярів у Новій українській школі. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2020. № 2 (333). Ч. II. С. 114-122. [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2020-2\(333\)-2-114-122](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2020-2(333)-2-114-122)
6. Ковач Е.І. Реалізація компетентнісного підходу на уроках фізкультури в закладах загальної середньої освіти, 2021 URL: <http://surl.li/icriwd>(дата звернення 01.02.2023)
7. Коломоєць Г.А. Патріотичне виховання старших підлітків у процесі військово-спортивних ігор: дис... канд. пед. наук: 13.00.07 / Інститут проблем виховання НАПН України. Київ, 2021. 236 с

References

1. Boiko A.V. People's mobile games as a means of raising primary patriotic feelings in older preschoolers. Compilation of a card file of folk mobile games: qualifying work. Kryvyi Rih: KDPU, 2021. 42 p. (In Ukrainian)
2. Halan Ya.P. Olympic education in the context of patriotic upbringing of children: monograph. Chernivtsi: Chernivtsi National University named after Yu. Fedkovycha, 2022. 216 p. Hladchenko O., Ratushniak T., Bezpartochna O. Modern Information Communication Technologies for Quality Distance Learning. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnyhmy systemamy*, 2022. S. 76-91. (In Ukrainian)
3. Hladchenko O., Ratushniak T., Bezpartochna O. Modern information and communication technologies to ensure high-quality distance learning. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnyhmy systemam*, 2022. P. 76-91. (In Ukrainian)
4. State Standard of Primary Education: approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 21.02.2018 No. 87. URL: <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/21/108>. (accessed 24.01.2023) (In Ukrainian)
5. Yepikhina M.A., Kelariu O.V. People's pedagogy as a means of national-patriotic education of younger schoolchildren in the New Ukrainian School. *Bulletin of Taras Shevchenko LNU*. 2020. No. 2 (333). Part II. P. 114-122. [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2020-2\(333\)-2-114-122](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2020-2(333)-2-114-122) (In Ukrainian)
6. Kovach E.I. Implementation of the competence approach in physical education lessons in general secondary education institutions, 2021 URL: <http://>

8. Кривуца І., Несен О. Інтегровані уроки фізичної культури у закладах середньої освіти під час дистанційної форми навчання. *Фізична культура і спорт. Виклики сучасності*. 2022. № 2. С. 45-54
9. Кульчицький В.Й. Педагогічні умови формування патріотичної вихованості учнів в умовах глобалізації *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 68. Т.1. С. 20-24 <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.68-1.3>
10. Мар'єнко М, Сухіх А. Організація навчального процесу у ЗЗСО засобами цифрових технологій під час воєнного стану. *Український педагогічний журнал*. 2022; 2: 31–37. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-2-31-37>
11. Маценко Л.М. Теорія і методика виховання : навчальний посібник. Вид. 3-тє, доп., перероб. Київ: ЦП «Компринт», 2019. 319 с.
12. Моїсєєв С.О. Рухливі ігри як важлива складова реалізації компетентнісного підходу до навчання учнів 1-4 класів на уроках фізичної культури у Новій Українській школі. *Спортивні ігри*. 2019. № 2. С. 29-40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sporihry_2019_2_6
13. Москаленко Н.В. Теоретико-методичні засади інноваційних технологій в системі фізичного виховання молодших школярів: автореф. дис. ... д-ра наук з фізичного виховання і спорту: 24.00.02 / Національний університет фізичного виховання і спорту України. Київ, 2009. 42 с.
14. Москаленко Н.В., Сидорчук Т.В., Решетилова В.М., Яковенко А.В. Інновації у фізичному вихованні в закладах загальної середньої освіти: навчальний посібник. Дніпро, 2022. 76 с.
15. Москаленко Н.В., Сороколіт Н.С., Турчик І.Х. Ключові компетентності у фізичному вихованні школярів в рамках реформи «Нова українська школа». *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. пр. Київ, 2019. Вип. 5 (113). С. 223-228.
16. Нова українська школа: основи Стандарту освіти. Львів, 2016. 64 с.
17. Остапенко О.І., Тимчик М.В., Бінецький Д.О., Касіч Н.П. Інноваційна діяльність лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), 2021. (11(143), 99-103. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.11\(143\).21](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.11(143).21)
18. Сороколіт Н.С. Формування ключової компетентності «інноваційність» у школярів засобами фізичної культури. *Теорія та методика навчання (з галузей знань)*. 2022. Випуск 48. Т. 2. С. 91-94 surl.li/icriwd (date of application 01.02. 2023) (In Ukrainian)
7. Kolomoets G.A. Patriotic education of older teenagers in the process of military sports games: Dissertation. ped. Sciences: 13.00.07 / Institute of Educational Problems of the National Academy of Sciences of Ukraine. Kyiv, 2021. 236 p. (In Ukrainian)
8. Kryvutsa I., Nesen O. Integrated lessons of physical culture in secondary education institutions during distance education. *Fizychna kultura i sport*. Challenges of modernity. 2022. No. 2. P. 45-54 (In Ukrainian)
9. Kulchytskyi V.I. Pedagogical conditions of formation of patriotic upbringing of students in conditions of globalization. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*. 2020. No. 68. Т.1. P. 20-24 <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.68-1.3> (In Ukrainian)
10. Marienko M, Sukhikh A. Organization of the educational process in the foundations of general secondary education by means of digital technologies during martial law. *Український педагогічний журнал*. 2022; 2: 31–37. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-2-31-37> (In Ukrainian)
11. Matsenko L.M. Theory and methods of education: navchalnyi posibnyk. Vyd. 3-tie, dop., pererob. Kyiv: TsP «Komprynt», 2019. 319 s. (In Ukrainian)
12. Moiseiev S.O. Movement games as an important component of the implementation of the competence approach to the education of students of grades 1-4 in physical education lessons at the New Ukrainian School. *Sports games*. 2019. No. 2. P. 29-40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sporihry_2019_2_6 (In Ukrainian)
13. Moskalenko N.V. Theoretical and Methodological Foundations of Innovative Technologies in the System of Physical Education of Junior Schoolchildren: avtoref. dys. ... d-ra nauk z fizychnoho vykhovannia i sportu: 24.00.02 / Natsionalnyi universytet fizychnoho vykhovannia i sportu Ukrainy. Kyiv, 2009. 42 s. (In Ukrainian)
14. Moskalenko N.V., Sydorhuk T.V., Reshetylova V.M., Yakovenko A.V. Innovations in Physical Education in General Secondary Education Institutions: navchalnyi posibnyk. Dnipro, 2022. 76 s. (In Ukrainian)
15. Moskalenko N.V., Sorokolit N.S., Turchik I.Kh. Key competencies in physical education of schoolchildren within the framework of the “New Ukrainian School” reform.. *Naukovyi chasopys NPU im. M. P. Drahomanova*. Seriiia 15, Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport) : zb. nauk. pr. Kyiv, 2019. Vyp. 5 (113). S. 223-228. (In Ukrainian)
16. New Ukrainian School: Fundamentals of the Education Standard. Lviv, 2016. 64 s. (In Ukrainian)

19. Сороколіт Н., Шиян О. Методичні рекомендації щодо запровадження наскрізної змістової лінії «Громадянська відповідальність»: *Фізична культура*. Київ: Основа, 2018. 26 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1sxJx1qIuJ6A3D9Zy4Xl_nywU39pco_16/view
20. Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoiosviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf> (дата звернення: 20.10.2022)
21. Фізичне виховання: проблеми та перспективи: монографія за загальною редакцією проф. Г.П. Грибана. Житомир: Рута, 2020. 384 с.
22. Pedagogical conditions for the formation of physical culture in first grade school students by means of olympic education in the New Ukrainian School: Collective monograph. Edited by Ya. Galan, A. Ohnystyi, O. Andriieva, Ya. Zoriy, Yu. Moseychuk, O. Yarmak, K. Ohnysta, M. Kozhokar. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2020. 118 p
17. Ostapenko O.I., Tymchyk M.V., Binetskyi D.O., Kasich N.P. Innovative activity of the laboratory of physical development and healthy lifestyle. Scientific journal of the National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports), 2021. (11(143), 99-103. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc-series15.2021.11\(143\).21](https://doi.org/10.31392/NPU-nc-series15.2021.11(143).21) (In Ukrainian)
18. Sorokalit N.S. Formation of the key competence “innovation” in schoolchildren by means of physical culture. Theory and teaching methods (from fields of knowledge). 2022. Issue 48. Т. 2. P. 91-94 On approval of the Concept for the Development of Civic Education in Ukraine <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80#Text> (data zvernennia 05.09.2023) (In Ukrainian)
19. Sorokolit N., Shyian O. Methodical recommendations for the implementation of the cross-cutting content line “Civil responsibility”: Physical culture. Kyiv: Osнова, 2018. 26 p. URL: https://drive.google.com/file/d/1sxJx1qIuJ6A3D9Zy4Xl_nywU39pco_16/view
20. Strategies for the development of higher education in Ukraine for 2021–2031. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoiosviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf> (accessed: 20.10.2022) (In Ukrainian)
21. Physical Education: Problems and Prospects: monohrafiia za zahalnoiu redaktsiieiu prof. H.P. Hrybana. Zhytomyr: Ruta, 2020. 384 s. (In Ukrainian)
22. Pedagogical conditions for the formation of physical culture in first grade school students by means of olympic education in the New Ukrainian School: Collective monograph. Edited by Ya. Galan, A. Ohnystyi, O. Andriieva, Ya. Zoriy, Yu. Moseychuk, O. Yarmak, K. Ohnysta, M. Kozhokar. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2020. 118 p

Микитчик Володимир

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
вул. Набережна Перемоги, 10 м. Дніпро
<https://orcid.org/0009-0001-5451-5101>